

Het verlangen naar blonde kinderen

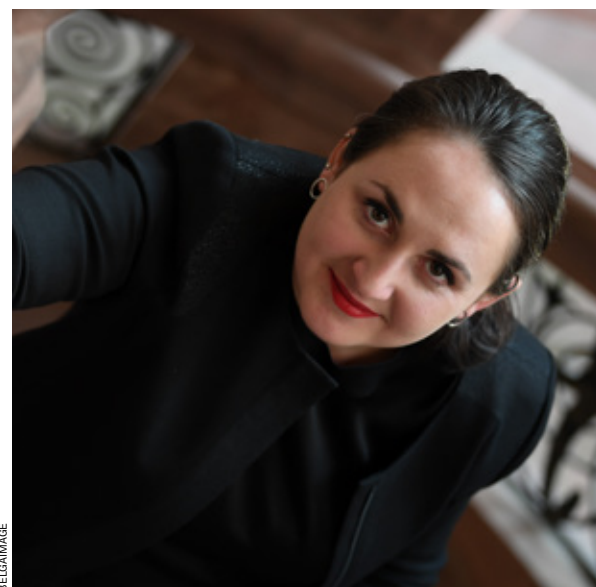
NINO HARATISCHWILI
De kat en de generaal

★★★★★

De Duits-Georgische Nino Haratischwili gooide twee jaar geleden hoge ogen met 'Het achtste leven' (voor Brillka), een roman waar de ambitie echt van afspatte. In meer dan 1.200 pagina's schiep ze een wervelend, aangrijpend familie-epos tegen de opkomst en ondergang van de Sovjet-Unie. Nu heeft Haratischwili haar tweede klaar. In haar thuisland Duitsland lokte 'De kat en de generaal' verdeelde reacties uit, van 'monumentaal en meeslepend' tot 'pure kitsch'. Wat alvast zeker is: ze blijkt geen eendagsvlieg, maar ontsnapt ook niet helemaal aan de vloek van de Moeilijke Tweede (al was 'Het achtste leven' technisch gezien al haar derde roman).

In haar nieuwste kiest de schrijfster opnieuw voor bekend terrein – de ontmanteling van de Sovjet-Unie – maar de historische omvang van haar roman is beperkter: van de Eerste Tsjetsjeense Oorlog in 1994 tot het heden. Die oorlog vormde het trieste hoogtepunt in een eeuwenlang conflict tussen Rusland en Tsjetsjenië, waarbij Stalin in 1944 al een half miljoen Tsjetsjenen had laten deporteren voor vermeende collaboratie met de nazi's. 'De kat en de generaal' focust daarnaast op het oprukkende nationalisme in de bevrijde Sovjet-staten, op de vele ex-Sovjetburgers die naar het Westen vluchtten én de geboorte van het krankzinnige Rusland, waar 'de *homo sovjeticus* werd afgelost door de *homo oligarchus*'.

Eén zo'n *homo oligarchus* is Aleksandr Orlov (de generaal uit de titel), een steenrijke zakenman met een

BELGAINAGE

schimmig oorlogsverleden en een openstaande rekening met Vrouwe Justitia. Als jonge soldaat vocht Orlov in de Eerste Tsjetsjeense Oorlog, maar in de zomer van 1995 deserteerde hij. Kort daarna werd hij, samen met drie andere soldaten, ervan beschuldigd een Tsjetsjeens meisje te hebben ontvoerd, verkracht en vermoord. Orlovs oorlogsmisdaden hebben later een verpletterende impact op zijn dochter, die uiteindelijk ten onder gaat aan zijn vermeende schuld. In het heden probeert de generaal de dood van zijn dochter te wreken. Daarvoor doet hij beroep op Kat, een actrice die als twee druppels water op het vermoorde meisje uit 1995 lijkt.

'De kat en de generaal' gaat over meer dan een zoektocht naar gerechtigheid. Haratischwili bouwt haar roman op als een meerstemmige symfonie, die de teloorgang van de Sovjet-Unie zo precies mogelijk moet weergeven. Ze is als Berlijnse met Georgische roots een bevoorrechte getuige van die teloorgang. Haar roman is dan ook op zijn sterkst als haar personages de geschiedenis vol in het gezicht kijken: 'Sinds haar jeugd waren er staten geboren en weer tot stof vergaan,

er waren grenzen getrokken die vervolgens ten koste van veel mensenlevens werden verschoven, de hele wereld was als de dobbelstenen in een beker door elkaar geschud en nu wist niemand meer wie de winnaar en wie de verliezer zou zijn.' De manier waarop ze de vele Sovjetburgers die naar het Westen emigreerden een stem geeft, dwingt respect af: hun verlangen om 'blonde kinderen te hebben, die zacht en aanhalig waren en Marie en Charlotte heetten', hun voorbestemming om zich voor altijd een buitenstaander te voelen en hun bitterzoete heimwee naar het vaderland, 'want die hel stonk weliswaar nog steeds naar zwavel, maar het was hun hel, ze kenden er elk hoekje, hadden er strijdmakkers en lotgenoten, waren koning in hun vervallen rijk'.

Naar goede Russische gewoonte bevat Haratischwili's lijvige pil meer personages en nevenintriges dan een roman van Tolstoj. Maar die zijn helaas niet allemaal even beklijvend. De schrijfster lijkt ook een voorliefde te koesteren voor figuren die dromen van grootse avonturen: het jonge meisje Doenja, de soldaat Malysj, de journalist Otto. Stuk voor stuk hunkerende personages, die – in hun woeste, opgeblazen verlangens – soms iets te veel Disney-factor uitstralen. Ook in de verhaallijnen ligt de sentimentaliteit op de loer: afscheidsbrieven die huilend worden gelezen, huwelijkskandidaten die bot worden afgewezen, jeugdliefdes die genadeloos worden gedwarsboomd... Die pathetische hoofdstukken halen niet alleen de vaart uit de roman, maar dreigen ook de historische draagkracht van het monumentale werk te ondergraven.

Cynici zouden kunnen sikkeneuren dat Haratischwili zich aan méér dan een paar schoonheidsfoutjes bezondigt. Maar haar poging om het veelkoppige monster dat Sovjet-Unie heet (en zijn pootafdrukken op het heden) te vatten, blijft wel een krachttoer. Misschien omdat ze daarbij eindelijk een stem geeft aan de miljoenen mensen 'die de pech hadden dat monster voor hun neus te hebben, dat op zeker moment, toen zijn honger niet meer te stillen was, zijn eigen kinderen begon op te vreten'.

Margot Kennis

ANDREW RIDGELEY
Wham! George en ik

★★★★★

De andere helft van Wham! vertelt hoe hij ('zelfverzekerd, extravert') en George Michael ('mollig met broccolihair') elkaar als tieners ontmoetten en de eighties een soundtrack gaven. Ridgeley benadrukt iets te graag dat hij 'meer aan het succes bijdroeg dan mensen denken'. Maar wie zich daar niet aan stoort, krijgt een entertainende, blijgemutste en rijkelijk in 'zon, seks en sangria' gemarineerde (zij het houterig vertaalde) blik achter de coulissen van het succes, een ode aan de vriendschap en een relaas van menselijkheid achter het blitse imago-go. (fvd)

JOHN GRISHAM
De onschuldigen

★★★★★

Wanneer schrijvers een franje-loze stijl wordt toegeschreven, wordt daar meestal een compleet gebrek aan stilistisch vernuft mee bedoeld. Niet zo bij John Grisham. Met de rechttoe rechtaan aanpak van zijn nieuwste thriller, over een advocaat die zich inzet om onschuldig veroordeelden vrij te krijgen, koppelt de bestsellerauteur maatschappijkritische betrokkenheid aan oprechte ontroering en een razend vertelritme. U zult zo druk bezig zijn met pagina's om te slaan dat er nauwelijks tijd overblijft om op uw nagels te bijten. (sdw)

GRETA THUNBERG
Niemand is te klein om het verschil te maken

★★★★★

Uitgeverij De Bezige Bij bundelt de speeches van Greta Thunberg, maar de opeenvolging en de herhaling benadrukken vooral de drammerigheid die de 16-jarige Zweedse klimaatactiviste voor velen zo onuitstaanbaar maakt. Belangrijker dan haar populariteit is echter haar klimaatboodschap, en die klinkt kraakhelder. Alleen jammer dat het snel samengooien van lichte variaties op dezelfde toespraak ruikt naar het soort winstbejag dat Thunberg mee verantwoordelijk acht voor de penibele toestand van de planeet. (sdw)

FRANK WESTERMAN
De wereld volgens Darp

★★★★★

Na 1989 trok Frank Westerman door Oost-Europa en Latijns-Amerika, op zoek naar de manier waarop mensen het communistische verleden verwerkten. Misschien geïnspireerd door de trend om met gedroogde bloemen een vers boeket samen te stellen, bundelde de literaire journalist die oude artikelen in een nieuwe kaft. Dertig jaar later ogen de reportages nog steeds mooi, maar niet meer fris. Daarboven missen ze voldoende verrassende of diepgaande inzichten om ze nu nog het lezen waard te maken. (nm)

BOEKENTIP VOOR
Gwendolyn Rutten,
voorzitter Open VLD

'HET EEUWIGE LEVEN'
VAN MATT HAIG

Volgens Gwendolyn Rutten moet er gepraat worden over een uitbreiding van de euthanasiewet voor mensen die hun leven als voltooid beschouwen. Matt Haig vertegenwoordigt twee uitersten in het debat. De schrijver van 'Redenen om te blijven leven' toont in zijn recentste boek dat het aardse bestaan té lang rekken ook niet alles is.

Het lezen zoals het is

Arnout Hauben: 'Griekse schone'

Regisseur en reporter. In 'Gebladerte', de nieuwe podcast van Tom De Cock, gaat hij in gesprek over boeken.

HUMO In welk boek bent u tegenwoordig bezig?

ARNOUT HAUBEN «Grand Hotel Europa' van Ilja Leonard Pfeijffer. Ik ben voor mijn nieuwe programma 'Dwars door de Middellandse Zee' aan het reizen, en dat boek speelt zich in die omgeving af.»

HUMO Waar leest u het liefst?

HAUBEN «In bed.»

HUMO Met welke auteur zou u een avondje uit willen?

HAUBEN «Michel Houellebecq. Hij lijkt me zo'n onberekenbare persoon dat een pint met hem gaan drinken een avond zou kunnen worden die helemaal ontspoot.»

HUMO Met welk romanpersonage ziet u een onenightstand wel zitten?

HAUBEN «Met Pelagia, de mooie Griekse dochter van dokter Ianis uit 'Kapitein Corelli's mandoline' van de Britse schrijver Louis de Bernières.»

HUMO Welk boek hebt u het vaakst cadeau gedaan?

HAUBEN «'Maus', de graphic novel van Art Spiegelman.»

HUMO Wat is volgens u het ideale vakantieboek?

HAUBEN «Een boek dat zich afspeelt op de plaats waar je op reis bent.»

HUMO Welk non-fictieboek zou iedereen gelezen moeten hebben?

HAUBEN «Een kleine geschiedenis van de Grote Oorlog' van de Nederlandse hoogleraar Koen Koch.»

HUMO Wat is het laatste boek

dat u tranen van ontroering heeft bezorgd?

HAUBEN «'Het achtste leven' (voor Brillka)' van Nino Haratischwili.»

HUMO Welk boek zou u meteen (her)lezen als u een week leestijd cadeau kreeg?

HAUBEN «'Misdaad en straf' van Fjodor Dostoevski.»

HUMO Van welk boek vindt u de film beter?

HAUBEN «Luchino Visconti's verfilming van 'Il gattopardo' is beter dan de roman van Giuseppe Tomasi di Lampedusa.»

HUMO Welk boek of oeuvre vindt u zwaar onderschat?

HAUBEN «Het werk van de Britse auteur Ken Follett. Hij is een veelschrijver en verkoopt heel goed, maar ik heb het gevoel dat daarom soms wat op hem wordt neergekeken. Geheel onterecht, hij is een meesterverteller van wie ik erg hou.» (sdw)

GEERT VAN HOEYMSSEN

Toppers

★★★★★

Elizabeth Strout
Opnieuw Olive

Elton John

Ik

Zadie Smith

Het verbond

Orlando Figes

Europeanen

James Baldwin

Kom, roep het van de bergen

Jonathan Littell

Een oude geschiedenis

★★★★★

John Grisham

De onschuldigen

Andrew Ridgeley

Wham! George en ik

Jens Christian

Grøndahl

De storm

Jodi Kantor &

Megan Twohey

Zij zei

★★★★★

Nino Haratischwili

De kat en de generaal

John le Carré

Spion buiten dienst

Dorthe Nors

Kaart van Canada

Cynrik De Decker

Sabena

Jane Gardam

Op de klippen

László Krasznahorkai

Baron Wenckheim keert terug